

Gunnen zonder aanbesteding: Aanbevelingen voor energiegemeenschappen en overheden

april 2025

Waarom uitvoering van overheidstaken en vastgoed van de overheid zonder aanbesteding gunnen aan een energiegemeenschap?

De energietransitie gaat (te) traag, energieprijzen zijn afhankelijk van de internationale energiemarkt en energiearmoede wordt niet opgelost. Lokale energiegemeenschappen zijn sneller, goedkoper, persoonlijker en beter toegerust op de unieke situatie in een wijk, dan regionale of nationale ondernemingen. Als lokale energiegemeenschappen moeten concurreren met commerciële partijen in een aanbesteding, verliezen ze meestal omdat vrijwilligers (deels) het werk doen en de financiën ontbreken om experts in te huren.

Gemeenten zijn voorzichtig met het gunnen zonder aanbesteding van klussen en vastgoed aan energiegemeenschappen vanwege het zogenoemde Didam-arrest. In deze rechtszaak werd een gemeente op de vingers getikt voor het direct gunnen van een stuk grond, terwijl dat volgens de rechter Europees aanbesteed had moeten worden. Maar Europees en Nederlands recht geven overheden wel degelijk ruimte om energiegemeenschappen te gunnen zonder aanbesteding.

Om de energietransitie te versnellen is het belangrijk dat alle mensen die actief zijn voor energiegemeenschappen of overheden weten dat overheden onder voorwaarden de uitvoering van overheidstaken en beheer van vastgoed van de overheid direct mogen geven aan energiegemeenschappen. Geven wil dus zeggen: zonder aanbesteding. Dit is in essentie een toepassing van 'the right to challenge' of 'het uitdaagrecht' en kan onderbouwd worden met het recht van de energiegemeenschap.

Op het seminar 'Aanbesteden niet nodig!' van 13 maart 2025 spraken Jurgen van der Heijden en Eva Winters (TNO) over hun onderzoek naar de mogelijkheden om uitvoering van overheidstaken en beheer van vastgoed vanuit overheden over te dragen aan energiegemeenschappen in het Europees en Nederlands recht. Op basis hiervan geeft Energie Samen Noord-Holland - de Noord-Hollandse koepel van energiegemeenschappen - een aantal aanbevelingen aan ambtenaren en energiegemeenschappen.

Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op nieuw recht en zijn nog niet getoetst in een rechtbank. Wellicht behoeven de routes om directe gunning mogelijk te maken nog verdere uitwerking. Toch roepen we overheden en energiegemeenschappen op om deze aanbevelingen op te volgen. Alleen daardoor komen we uit de impasse die elk nieuw recht ten deel valt.

Het bestuur van ESNH

Aanbevelingen voor decentrale overheden over 'directe gunning'

1. Wees u ervan bewust dat een overheid binnen een bepaald kader de uitvoering van overheidstaken en het beheer van vastgoed van de overheid mag geven aan een energiegemeenschap.
2. Bepaal in geval van een overheidstaak of de overheid deze zelf wil uitvoeren, of deze wil overlaten aan de markt, of aan de gemeenschap. Bepaal dat ook ten aanzien van vastgoed, gaat de overheid dat zelf beheren, of laat zij dit over aan de markt, of aan de gemeenschap. Maak dit aan iedereen duidelijk en neem dit op in het beleid.
3. Maak op basis van wettelijke criteria én gesprekken met groepen onderscheid tussen welke groep een energiegemeenschap is en welke wellicht niet.
4. Informeer de afdeling inkoop en eigen juristen over het recht op directe gunning, die zijn basis vindt in het Europees en Nederlands recht.
5. Bouw een goede relatie op met vertegenwoordigers van de lokale energiegemeenschap(pen).
6. Houd de energiegemeenschappen op de hoogte van de taken waarvoor zij wellicht beter uitgerust zijn dan een overheid of marktpartij. Faciliteer hen vervolgens in het oppakken en uitvoeren van die taken. Bijvoorbeeld taken die gaan over energiebesparing, woningverduurzaming, energierechtvaardigheid, klein- en grootschalige opwek van elektriciteit, collectieve warmte en elektrische deelauto's.
7. Informeer relevante afdelingen binnen je overheid dat op directe gunning geen beperkende voorwaarden van staatsteunregels van toepassing zijn. Er is daardoor geen beperking aan het aantal en de omvang van de overgedragen overheidstaken aan de gemeenschap.

Aanbevelingen voor energiegemeenschappen over ‘directe gunning’:

1. Voldoe aan de vereisten voor het overnemen van een overheidstaak en in beheer nemen van overheidsgronden. Om iets direct gegund te krijgen, moet het initiatief voldoen aan enkele criteria¹:
  - a. Het initiatief is een juridische entiteit, geregistreerd bij de Kamer van Koophandel;
  - b. Participatie is open, vrijwillig en vrijelijk te beëindigen;
  - c. De feitelijke zeggenschap ligt bij leden;
  - d. Leden van energiegemeenschappen zijn natuurlijk personen, micro-ondernemingen, kleine ondernemingen, lokale openbare lichamen, gemeenten, waterschappen, provincies of gemeenschappelijke regelingen, van warmtecoöperaties kunnen dat ook middelgrote ondernemingen en aandeelhouders van de rechtspersoon, gevestigd in de nabije omgeving van de collectieve warmtevoorziening zijn;
  - e. Doelen zijn milieu-, sociale of economische voordelen te realiseren voor leden en zijn opgenomen in statuten;
  - f. Doelstellingen niet gericht op winst;
  - g. Het initiatief verricht activiteiten op de energiemarkt voor leden, aandeelhouders en vennoten;
  - h. Het initiatief richt zich op het benutten van duurzame bronnen als belangrijkste energiebron;
  - i. Een en ander is vastgelegd in statuten;
  - j. Maak statutair en in de praktijk een kristalheldere keuze voor óf commercieel opereren óf niet commercieel opereren. Alleen niet-commercieel opererende gemeenschappen komen in aanmerking voor directe gunning.
  - k. Daarnaast moet de energiegemeenschap voldoen aan sociaal-maatschappelijke eisen, zoals vastgesteld door de gemeente;
2. Accepteer als niet-commerciële partij geen enkele uitnodiging om mee te doen aan een aanbesteding, omdat:
  - De gemeenschap is geen bedrijf. Die hoeft op basis van Europees en Nederlands recht niet in concurrentie te gaan met marktpartijen.
  - Als er meerdere gemeenschappen zijn, kunnen deze samenwerken om de taak uit te voeren.
  - Nodig eventueel een gespecialiseerde jurist uit om de overheid uit te leggen dat de gemeenschap niet aan een aanbesteding wil, kan en hoeft mee te werken.
3. Informeer je overheid ervan dat op directe gunning geen beperkende voorwaarden van staatsteunregels van toepassing zijn. Er is daardoor geen beperking aan het aantal en de omvang van de overgedragen overheidstaken en vastgoed aan de gemeenschap.

---

¹ Deze opsomming is ontleend aan het werk van gemeente en energiegemeenschappen in Amsterdam om tot de juiste criteria te komen. Dit werk is op moment van verschijnen van deze aanbevelingen, april 2025, nog niet af.

4. Zorg dat de gemeenschap de taken kent waarvoor zij beter uitgerust is dan een overheid of een marktpartij, deze onder de aandacht van de overheid brengt, en vervolgens uitvoert ('right to challenge'). Bijvoorbeeld taken die gaan over energiebesparing, woningverduurzaming, energierechtvaardigheid, klein- en grootschalige opwek van elektriciteit, collectieve warmte en elektrische deelauto's.

Ten slotte:

[Het onderzoek](#) van Jurgen van der Heijden en Eva Winters en het seminar zijn een eerste stap richting praktische uitvoering van directe gunning aan energiegemeenschappen. Kijk voor praktijkvoorbeelden naar [het verslag](#) van het seminar.

In september 2025 organiseert TNO samen met het Nationaal Klimaat Platform proefrechtszaak over het direct gunnen aan een energiegemeenschap. Blijf via onze nieuwsbrief op de hoogte.

Heeft u nog vragen?

Neem contact op met ESNH: www.energiesamennoordholland.nl,
of neem contact op met Eva Winters en/of Jurgen van der Heijden, TNO.